

lerin *Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, 1994, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü), Süreyya Eroğlu (*Surnâme-i Hümayun ve Surnâme-i Vehbî Bağlamında Nakkaş Osman ve Nakkaş Levnî*, 2000, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) ve Nalan Aracı (*Nakkaş Osman'ın Surname Yapıtından Resim Yorumları*, 2005, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Reşat Ekrem Koçu'nun özetle yayımladığı (İstanbul 1939) *Surnâme* metni üzerinde Ahsen Tuba Kaynarca tarafından bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır (*Seyyid Vehbî'nin Surnâmesi: İnceleme-Metin*, 2000, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Levnî'nin *Surnâme* minyatürlerini Esin Atlı yayımlamış (İstanbul 1999), bu minyatürler ve Mertol Tulum tarafından yeni harflere aktarılan *Surnâme* metni Robert Bragner'in İngilizce tercümesiyle birlikte ayrıca neşredilmiştir (Bern 2001). 3. *Hadîs-i Erbâin Tercümesi*. Türünün başarılı sayılabilecek bir örneği olan ve bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan (TY, nr. 1376, vr. 3^b-6^a) bu tercümede her hadis metni dört mısralık bir kıta içinde iktibas edilmiştir. 4. *Risâle-i Sulhiyye*. 1130 (1718) yılında imzalanan Pasarofça Antlaşması hakkında Sadrazam Damad İbrâhim Paşa'nın emriyle kaleme alındığı anlaşılan manzum risâlede Varadin mağlûbiyetiyle Belgrad'ın kaybedilişi anlatılmakta, ancak İbrâhim Paşa'nın bu işi barışla sonuçlandırdığı dile getirilmektedir. Bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 2711, vr. 220^b-229^b). Kafzâde Fâzî'nin (ö. 1031/1622) başlayıp Seyyid Vehbî'nin tamamladığı *Leylâ vü Mecnûn*'un Nev'izâde Atâî'nin hattıyla 1624'te yazılmış bir nüshası bulunmaktadır (Le-

vend, s. 325). Eser ayrıca Fâzî divanının bazı nüshaları içinde de yer alır (İÜ Ktp., TY, nr. 1699). Seyyid Vehbî devrin tanınmış bazı edipleri gibi Mustafa Safâî'nin *Tezkire*'sine yazdığı uzun takriziyle da dikkat çekmektedir (*Tezkiretü's-suarâ-yı Safâî*, DTCF Ktp., Mustafa Con, B boyu, nr. 601, vr. 2-3).

BİBLİYOGRAFYA :

Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni (haz. Hamit Dikmen, doktora tezi, 1991), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Surname-i Vehbi: A Miniature Illustrated Manuscript of an 18th Century Festival in Ottoman Istanbul* (nşr. A. Mertol Tulum, trc. R. Bragner), Bern 2001; Mustafa Safâî Efendi, *Tezkire*, İÜ Ktp., TY, nr. 3215, s. 360; İsmâil Belîğ, *Nuhbetü'l-âsâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 1182, s. 116; Râşid, *Târîh*, V, 404, 421, 425; Sâlim, *Tezkire*, İstanbul 1315, s. 710; Çelebizâde Âsım, *Târîh*, İstanbul 1153, vr. 90^b-91^a; Ayvansarayî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 79; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, *Mecelletü'n-nişâb*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 628, vr. 428; Fatîm, *Tezkire*, s. 443; Muallim Nâci, *Esâmî*, İstanbul 1308, s. 177-179; Ârif Hikmet, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 789, s. 65; Fâik Reşad, *Eslâf*, İstanbul 1312, II, 100-104; Gibb, *HOP*, IV, 101-107; *Osmanlı Mûellifleri*, II, 234; Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, Millî Ktp., nr. 611, s. 1670-1671; Agâh Sırrı Levend, *Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn Hikâyesi*, Ankara 1959, s. 325; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, I, 280; Ali Canip Yöntem, "On İkinci Asır Edebiyatının Meşhur Simalarından: Seyyid Vehbî", *HM*, I/16 (1927), s. 305; Hamit Dikmen, "Seyyid Vehbî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Şairliğinin Değerlendirilmesi", *TJBA*, XXII (1998), s. 87-101; a.mlf., "Seyyid Vehbî'nin Şiirlerinde Muhteva", *TK*, XXXVIII/450 (2000), s. 614-631; a.mlf., "Seyyid Vehbî Divanı'nın Şekil ve İfade Özellikleri Yönünden Analizi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III/1, Adana 2003, s. 103-127; Abdülkadir Karahan, "Seyyid Vehbî", *İA*, X, 543-547; "Vehbî Hüseyin (Seyyid)", *TDEA*, VIII, 525; Kathleen R. F. Burtil, "Vehbî Sayyidi", *EI²* (İng.), XI, 202; Şehnaz Yalçın, "Levnî", *DİA*, XXVII, 155.

HAMİT DİKMEN

SEYYİD VELÂYET

(سید ولایت)

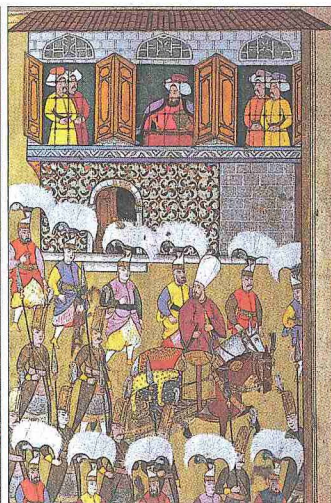
(ö. 929/1522)

Vefâî-Zeynî şeyhi.

855 (1451) yılında Bursa'nın Kirmasti kasabasında doğdu. Baba tarafından soyu Hz. Hüseyin'e ulaşır. Hayatı hakkında bilinenlerin önemli bir kısmı, Vefâîyye tarikatının piri Tâcülârifin Seyyid Ebû'l-Vefâ el-Bağdâdî'ye dair menâkıbnâmeyi tercüme eden mütercimın eserin baş tarafında verdiği bilgilerle dayanmaktadır. Bu eserde atalarından Seyyid Pîr Hayâtüddin, Vefâîyye tarikatının kurucusu Ebû'l-Vefâ el-Bağdâdî ile kardeş çocuğu olarak gösterilir. Seyyid Ebû'l-Vefâ henüz küçük yaşta olan amcazadesi Seyyid Hayâtüddin'i evlât edinmiş ve yetişmesinde büyük emek sarfetmiştir (*Tercüme-i Menâkıb-i Şeyh Vefâ*, vr. 7^b). Bu bilgi doğru kabul edildiği takdirde ailesinin nesep itibarıyla Vefâîyye tarikatıyla doğrudan bağlantılı olduğu ortaya çıkar. Nitekim Seyyid Velâyet'in bazı faaliyetleri bunu doğrular niteliktedir.

Menâkıbnâmeye göre annesi Sitt bint Hafîl, Seyyid Velâyet'in ilk hac yolculuğuna çıktığı 880 (1475) yılında, babası Seyyid Ahmed 22 Muharrem 886'da (23 Mart 1481) vefat etti. Seyyid Velâyet'in hayatının erken dönemleri ve eğitimi konusunda Molla Gürânî'den hadis okuduğuna dair bilginin dışında (Hoca Sâdeddin, II, 579) bir kayda rastlanmamaktadır. Onun Bursa'dan İstanbul'a hangi tarihte gittiği de kesin biçimde bilinmemektedir. İstanbul'a geldikten bir süre sonra dönemin önde gelen Zeyniyye şeyhlerinden tarihçi Âşıkpaşazâde'ye intisap ettiği ve Âşıkpaşazâde'nin 874 (1469-70) yılında onu kızı Râbia Hatun'la evlendirdiği (*Tercüme-i Menâkıb-i Şeyh Vefâ*, vr. 7^b; Mecdî, s. 352) bilindiğine göre on altı-on yedi yaşlarında muhtemelen ailesiyle birlikte İstanbul'a ulaşmış olmalıdır. Seyyid Velâyet'in İstanbul'a geldiğinde Vefâî şeyhi Baba İlyâs-ı Horasânî'nin soyundan gelen Âşıkpaşazâde'nin yanına gitmesi düşündürücüdür. Onun bu tercihinde Vefâîyye tarikatının pîrinin soyundan gelmiş olmasının önemli payı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Şeyhi Âşıkpaşazâde'nin yanında seyrü sülûkünü tamamlayan Seyyid Velâyet icâzet aldıktan kısa bir süre sonra hacca gitti. Kaynaklarda onun üç defa hacca gittiği kaydedilmektedir. 880 (1475-76) yılındaki hac seferinden dönüşte Mısır'da bir süre kalıp Seyyid Ebû'l-Vefâ b. Ebû Bekir'den

Seyyid Vehbî'nin *Surnâme*'sinden minyatürlü iki sayfa (TSMK, III. Ahmed, nr. 3593, vr. 27^a, 168^a)

Vefâî icâzeti aldı. Adı geçen şeyhten aldığı Seyyid Ebü'l-Vefâ el-Bağdâdî'ye dair Arapça menâkıbı müridlerinden birine tercüme ettirmesi (*Tercüme-i Menâkıb-ı Şeyh Vefâ*, vr. 7^b, 8^a) onun soyunun dayandığı bir tarikatın tarihini öğrenme ve belki de yayma konusundaki gayretini ortaya koymaktadır. Eserin girişinde Seyyid Hayâtüddin'in birçok menâkıbı olduğu, bunlardan bazılarının Seyyid Velâyet tarafından Farsça'dan Türkçe'ye çevrildiği belirtilmektedir (a.g.e., vr. 8^a). Bu bilgi, onun ailesi hakkındaki araştırmalarının Seyyid Ebü'l-Vefâ el-Bağdâdî'nin menâkıbını tercüme ettirmekle sınırlı kalmadığını ortaya koymaktadır.

Âşıkpaşazâde'nin ölümünden sonra yaklaşık 889 (1484) yılında tekkenin şeyhliğini üstlenen Seyyid Velâyet, Muharrem 929 (Aralık 1522) tarihinde vefat etti, cenaze namazını Zenbilli Ali Efendi kıldırdı (Mecdî, s. 352; Hoca Sâdeddin, II, 580). Onun irşad faaliyetine başladıktan sonra hemen bütün hayatını Fatih'in Haydar semtindeki tekkesinde geçirdiği anlaşılmaktadır. Seyyid Velâyet'in İmâd, Kerâmât, Zeynelâbidîn ve Cemâleddin adlı çocukları erken yaşlarda vefat etti (*Tercüme-i Menâkıb-ı Şeyh Vefâ*, vr. 8^{a-b}). Pürhayat, Derviş Mehmed ve Mustafa Çelebi adlı oğullarından son ikisi kendisinden sonra tekkenin şeyhliğini üstlendi. Tek kız çocuğu, İmam Gazzâlî'nin soyundan geldiği ifade edilen halifelerinden Gazzâlîzâde Abdullah b. Abdülkâdir ile evlendi.

Seyyid Velâyet, Vefâî geleneğinden gelen bir ailenin mensubu olmasına rağmen aynı geleneğe mensup şeyhi Âşıkpaşazâde gibi Zeyniyye şeyhi olarak faaliyet göstermiştir. Halil İnalıcık'a göre Osmanlı idaresiyle kurduğu yakın ilişkiler onun Vefâiyye ile bağlantısını sınırlamış, Sünnîlik yönü daha ağır basan Zeyniyye vurgusunu ön plana çıkarmıştır (*Studies in Ottoman History*, s. 150). Bu iki bağlantı göz önüne alındığında Seyyid Velâyet'in Şeyh Ebü'l-Vefâ el-Bağdâdî'nin Vefâiyye tarikatıyla Zeyniyye'nin kolu olan Vefâiyye'yi kendi şahsında birleştirmiş bir mutasavvıf olduğu söylenebilir (Ocak, LXX/257 [2006], s. 127). Seyyid Velâyet'in icâzet aldığı belirtilen bir diğer mutasavvıf 880 (1475) yılında Mekke'de görüştüğü Şeyh Abdülmü'tî el-Mağribî'dir. Zeyniyye tarikatının piri Zeynüddin el-Hâfî'nin önemli halifelerinden olan Abdülmü'tî el-Mağribî, Seyyid Velâyet'e esmâ-i hüsnâ okuması için icâzet vermiştir (*Tercüme-i Menâkıb*, vr. 9^a). Hüseyin Vassâf, onun Sünbül Sinan ve Şeyh Cemâleddin İshak Karamânî ile de görüştüğünü yazmaktadır (*Sefîne-i Evliyâ*, V, 283).

Zeyniyye tarikatının toplum ve iktidar nezdinde önemli bir konuma sahip olduğu bir devirde yaşayan Seyyid Velâyet dönemin diğer meşâyih gibi iktidar zümreleriyle yakın ilişkiler kurmuş, II. Mehmed ve II. Bayezid'in iltifatına mazhar olmuştur. Halil İnalıcık, Seyyid Velâyet'in bilhassa Fâtih Sultan Mehmed'in dikkatini çektiğini, idarenin ona ve kayınpederi Âşıkpaşazâde'ye yönelik bu ilgisinin temelinde Osmanlı hânedanının Vefâî tarikatı ile Osman Gazi zamanından başlayan yakın ilişkisinin yattığını belirtir (*Studies in Ottoman History*, s. 150). Bu ilişkiler II. Bayezid devrinde daha da güçlenerek devam etmiş, padişah ve kızı Fatma Sultan, Seyyid Velâyet'in tekkesine vakıflar tahsis etmiştir (*İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, s. 275-276).

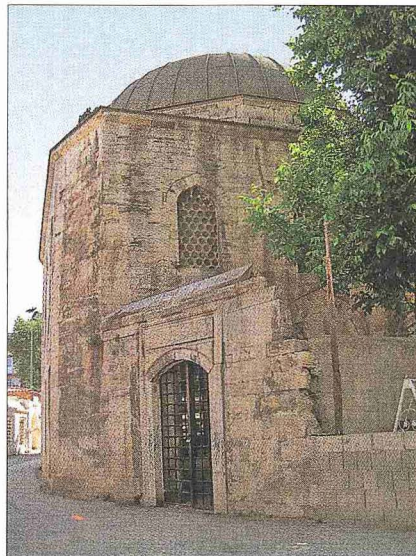
Seyyid Velâyet'in Yavuz Sultan Selim'e karşı olumsuz bir tavır takınması bu dönemde ilişkilerin gerginleşmesine sebep olmuştur. Taşköprizâde'nin verdiği bilgilerden süffî dostu olarak bilinen II. Bayezid'in, oğlu tarafından tahttan uzaklaştırılmasının devrin diğer meşâyih gibi Seyyid Velâyet'in de tepkisini çektiği anlaşılmaktadır. Rivayete göre II. Bayezid'in tahtı Yavuz Sultan Selim'e teslim etme hususunda mütereddit davranması üzerine Yavuz Sultan Selim için âkibetini öğrenilmek için dönemin şeyhlerine başvurmuş, şeyhlerin hepsi olumlu cevap verdiği halde Seyyid Velâyet ona karşı mesafe-

li durmayı tercih etmiş, daha sonra zorla Yavuz Sultan Selim'in huzuruna çıkarılınca, "Yakında sultan olacaksın ama ömrün uzun olmayacak" demiştir (Mecdî, s. 353). Taşköprizâde'nin eserinde böyle bir rivayete yer verilmiş olması, Yavuz Sultan Selim devrinde etkinliğini kaybetmeye başlayan Zeyniyye mensuplarının iktidara karşı soğuk tutumlarının Seyyid Velâyet'e derin muhabbet duyduğu anlaşılan müellifin eserinde yankı bulması olarak da değerlendirilebilir.

Seyyid Velâyet kendisinden sonra tekkenin meşihatını soyundan gelenlerin üstlenmesi şartını koşmuş (*İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, s. 275), tekkenin şeyhliğini ölümünün ardından oğlu Derviş Mehmed üstlenmiş ve bu görevi Safer 942 (Ağustos 1535) tarihindeki ölümüne kadar sürdürmüştür. M. Baha Tanman, Derviş Mehmed Efendi'den sonra meşihata Gazzâlîzâde Abdullah Efendi'nin geçtiğini söylüyorsa da tekkeye yapılan vakıfların yer aldığı tahrir defterinden defterin yazılış tarihi olan 953'te (1546) tekkenin şeyhliğini Seyyid Velâyet'in diğer oğlu Mustafa Çelebi'nin yürüttüğü anlaşılmaktadır. Bu durumda tekkenin şeyhliğine sırasıyla Derviş Mehmed Çelebi ve Gazzâlîzâde Abdullah Efendi (ö. 978/1570) geçmiş olmalıdır. eş-Şekâ'îku'n-nu'mâniyye müellifi Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin Seyyid Velâyet ile görüştüğü ve zaman zaman ziyaretine gittiği (Mecdî, s. 354), öldükten sonra Seyyid Velâyet Türbesi haziresine gömüldüğü bilinmektedir. Ancak aralarındaki bu yakınlığın şeyh-mürîd ilişkisi olup olmadığı konusunda kesin bir şey söylemek zordur.

Âşık Paşa veya Seyyid Velâyet Tekkesi diye anılan tekke ilerleyen dönemde bir süre daha ailenin elinde kalmış, muhtemelen Zeyniyye tarikatının etkisini yitirmesinin ardından diğer tarikatların tasarrufuna girmiştir. Tekke 1199 (1785) tarihli *Tekke ve Hanikahlar Defteri*'nde Emîrler Tekkesi adıyla kaydedilmiştir. Tekkenin 1262'de (1846) Halvetî Dergâhı, rûmî 1301'de (1885-86) Dahiliye Nezâreti tarafından hazırlanan defterde Nakşibendî tekkesi olarak faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır (*DBİst.A*, I, 365). Tekke kompleksi içerisinde tekke binasının yanı sıra Âşıkpaşazâde Türbesi, Seyyid Velâyet'in torunu Seyyid Mehmed b. Pürhayat'ın türbesi ve Âşık Paşa Mescidi yer alır. Dönem dönem harap olan ve yangınlarda zarar gördüğü bilinen tekke çeşitli tamirler geçirmiştir. 1303 (1885-86) ve 1309 (1891-92)

Seyyid Velâyet'in türbesi - Fatih / İstanbul

tarihli iki belgede devlet tarafından tamir ettirilmek istendiğine ve bunun için bütçeden pay ayrıldığına dair bilgiler yer almaktadır (BA, İ.ŞD, 79/4638; 119/7126).

BİBLİYOGRAFYA :

Tercüme-i Menâkıb-ı Şeyh Vefâ, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4524, vr. 1^a-12^a; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546)*; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 352-354; Hoca Sâdeddin, *Tâcû'l-tevârîh*, İstanbul 1280, II, 578-580; Atâî, *Zeyli Şekâik*, s. 63, 132-133; Hüseyin Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmî: İstanbul Camileri ve Diğer Dini-Sivil Mi'mârî Yapılar* (haz. Ahmed Nezh Galitekin), İstanbul 2001, s. 211; a.mlf., *Mecmûa-i Tevârîh* (haz. Fahri Ç. Derin – Vahid Çabuk), İstanbul 1985, s. 108-109; Hüseyin Vasâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz), İstanbul 2006, V, 283-284; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1962, I, 24; H. J. Kissling, *Dissertationes orientales et balcanicae collectae*, München 1986, I, 298-304; a.mlf., “Einiges über den Zejnîje-Orden im Osmanischen Reiche”, *Isl.*, XXXIX (1964), s. 143-179; Halil İnalçık, “How to Read ‘Ashik Pasha-zâde’s History”, *Studies in Ottoman History in Honour of Professor V. L. Ménage* (ed. C. Heywood – C. Imber), İstanbul 1994, s. 139-156; Reşat Öngören, *Osmanlılar’da Tasavvuf*, İstanbul 2000, s. 189, 198-199; a.mlf., *Tarihte Bir Aydın Tarikatı: Zeyniler*, İstanbul 2003, s. 49, 127-129, 201; Atilla Çetin, “İstanbul’daki Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika”, *VD*, sy. 13 (1981), s. 583-590; Ahmet Yaşar Ocak, “Türkiye Selçukluların Döneminde ve Sonrasında Vefâî Tarikatı (Vefâiyye) (Türkiye Popüler Tasavvuf Tarihine Farklı Bir Yaklaşım)”, *TTK Belleten*, LXX/257 (2006), s. 119-154; Reşat Ekrem Koçu, “Âşikpaşa Camii ve Âşikpaşazâde Türbesi”, *İst.A*, II, 1150; M. Baha Tanman, “Âşik Paşa Külliyesi”, *DBİst.A*, I, 365-368. HAŞİM ŞAHİN

SEYYİDE NEFİSE

(bk. NEFİSE bint HASAN).

SEYYİDİLER

(bk. HÜSEYİNŞÂHİLER).

SEYYİDLER

**Delhi’de hüküm süren
bir İslâm hânedamı
(1414-1451).**

Sultan Firûz Şah Tuğluk’un (1351-1388) emirlerinden Melik Nasirülmülk Merdan Devlet’in üvey oğlu Melik Süleyman’ın oğlu Seyyid Hızır Han tarafından kurulmuştur. Dönemin tarihçisi Yahyâ Sirhindî, Mülthanlı Sühreverdî şeyhi Seyyid Celâleddin Hüseyin el-Buhârî’nin Melik Süleyman’ın seyyid olduğunu ima etmesi ve Hızır Han’ın

bir seyyidin mânevî niteliklerine sahip olması sebebiyle hânedan mensuplarının kendilerini “Seyyidler” diye tanıttığını kaydeder. Ancak diğer çağdaş kaynaklarca teyit edilmeyen bu iddia şüpheyle karşılanmalıdır.

Son Tuğluklular döneminde Mülthan valisi olan Hızır Han anlaşmazlık yüzünden 798’de (1395-96) azledildi. Timur, Kuzey Hindistan’ı ele geçirince başşehir Delhi’nin yanı sıra Dipalpür (Diopâlpür) ve Mülthan eyaletlerinin idaresini Hızır’a verdi (801/1398-99). Hızır Han bu sayede Delhi Sultanlığı’na hâkim olmak için mücadele eden rakiplerine karşı üstünlük sağladı. Acodhan, Sirhind, Mivât, Delhi ve Dûâb’da birkaç çatışmadan sonra Sirî’ye girdi ve 15 Rebîülevvel 817’de (4 Haziran 1414) Delhi Sultanlığı tahtına çıktı. Hızır Han’ın yedi yıl süren saltanat döneminin hemen tamamını eyaletlerde çıkan isyanları bastırmakla geçti. Veziri Melikü’ş-Şark Tâcümülk ile çıktığı seferler neticesinde Katehar hâkimi Raca Har Singh, Etâve hâkimi Raca Sâbir, Gvâliyâr, Kampil Hinduları, Mivât bölgesi halkı itaat altına alınarak vergiye bağlandı. Togan Reis’in Sirhind’de çıkardığı büyük isyan da bastırıldı. 1416’da Nâgevrî kuşatan Gucerât Sultanı I. Ahmed, Hızır Han’ın harekete geçmesine üzerine Dhar şehrine çekildi, böylece bölgedeki Cihayin şehri de Hızır’ın hâkimiyetine girdi. Hızır Han, 821’de (1418) düzenlediği bir seferle Bedâûn’u bağımsız hareket eden Mehâbet Han’ın elinden aldı. 1419’da Callandar’ın dağlık bölgesinde ayaklanan Sâreng Han, üzerine gönderilen Melik Sultanşah Lûdî kumandasındaki orduyla çarpışmayıp dağlara kaçtı. 1420’de tekrar ayaklanan Togan, Sirhind’i yağmaladıktan sonra Satlec ırmağını geçip Khokar reisi Casrat’ın yanına gitti. Sâreng Han 1420’de Togan Reis’e katıldı, ancak Togan onu bir süre hapsedikten sonra öldürttü. Hızır Han batıda Mülthan’dan doğuda Kannevc’e, kuzeyde Himalayalar’ın eteklerinden güneyde Mâl-vâ sınırlarına kadar bütün bölgeyi Delhi Sultanlığı’nın idaresinde yeniden birleştirmek için yoğun çaba harcadıysa da kesin bir sonuç elde edemedi. Bunda, Timurlular’a bağlı kalması sebebiyle Türk ve Afganlı askerler tarafından sevilmemesinin etkisi büyüktür. Timur ve oğlu Şâhruh adına hüküm süren, “râyât-ı alâ” lakabıyla yetinip sultan unvanını almayan Hızır Han 17 Cemâziyelevvel 824’te (20 Mayıs 1421) vefat etti.

Babasının yerine geçen Mübârek Şah isyankâr bir tavır sergileyen Katehar ve Kampil Hinduları’na karşı seferler düzen-

ledi (1425). Etâve, Mülthan, Bayâna, Gvâliyâr ve Mivât’taki gelişmeler hükümdarlığı boyunca onu rahatsız etti. Khokarlar’ın lideri Casrat’ın isyanı Mübârek Şah’ı uzun süre uğraştırdı. Casrat, Moğollar’la birlikte Dipalpür ve Lahor’u yağmaladı, Bhakkar ve Sivistan’ı istilâ etti. Mübârek Şah bu amaçla Mülthan ve Lahor’da birer ordugâh kurdu. Sonunda Casrat, Lahor Valisi Melik Sikender Tuhfe ve Kalanor racası Gâlib’in birleşik orduları tarafından mağlûp edildi (831/1428). Mübârek Şah aynı yıl Cavnûr Şarki Sultanı İbrâhim ile Çandvar’da yaptığı savaşı da kazandı. İbrâhim birçok kayıp vererek ülkesine geri döndü. Ardından Seyyid Sâlim’in Türk memlûğû Pulad’ın Teberhind’de isyan ettiği haberi geldi. Mübârek Şah’ın askerleri karşısında tutunamayan Pulad yakalanarak idam edildi (836/1432-33). Mübârek Şah, daha sonra Kâbil’deki Moğol emirlerinden Sür-atmış’ın oğlu Şeyh Ali’nin Bhakkar ve Sivistan’a düzenlediği akınla uğraşmak zorunda kaldı. Şeyh Ali, Mübârek Şah’ın ordusunun Ravi ırmağını geçip ilerlemekte olduğunu öğrenince kaçmayı tercih etti. Şeyh Ali’nin yeğeni Emîr Muzaffer’in ordusu mağlûp edilerek Lahor yeniden ele geçirildi (Şevval 836 / Mayıs-Haziran 1433).

Mübârek Şah, 9 Receb 837’de (19 Şubat 1434) cuma namazına gitmek için hazırlanırken veziri Melik Serverülmülk ve adamları tarafından düzenlenen bir suikast sonucu öldürüldü. Aynı gün emirler, melikler, imamlar, seyyidler, halk, ulemâ ve kadıların onayı ile yeğeni Muhammed Şah b. Ferîd b. Hızır tahta çıktı. Muhammed Şah, biat merasiminin ertesi günü yüksek dereceli emirler ve memlûkleri çağırıp bazılarını öldürttü, bazılarını hapsedirdi. Böylece Mübârek Şah’ın katillerinin birçoğunu ortadan kaldırmış oldu. Ancak bir süre sonra baş gösteren olaylar kontrolden çıkınca bazı âlimler ve kumandanlar Mâl-vâ Sultanı I. Mahmûd Şah Halacî’yi yönetimi devralması için Delhi’ye davet ettiler. Bunun üzerine Muhammed Şah, Afgan kumandan Behlûl-i Lûdî ve askerlerini Sâmane’den yardıma çağırıldı. Tuğlukâbâd önlerinde yapılan savaşta Mahmûd Şah Halacî, Delhi’nin fethinin kolay olacağını anladı ve Muhammed Şah’ın bariş teklifini kabul ederek ülkesine geri döndü. Dönüşü sırasında Behlûl-i Lûdî onun bazı ağırlıklarını yağmaladı. Durumdan memnun olan Muhammed Şah, Behlûl’ü resmen oğlu ilân etti ve kendisine “hân-ı hânân” unvanını verdi, Dipalpür ve Lahor vilâyetlerinin idaresini ona devretti. Muhammed Şah daha sonra onu Khokarlar’ın